

PROF. DR. JAN JONKER

Transitie als constante

Duurzaam Ondernemen | Circulaire Economie | Nieuwe Businessmodellen

We zijn met een – voor sommigen overrompelende – snelheid terechtgekomen in een turbulente tijd van transitie. Toch zat die er echt al een poosje aan te komen. De problemen hebben zich de afgelopen decennia onderhuids (maar lang niet altijd) opgestapeld en opgeteld lijkt het nu wel alsof alles ter discussie staat. In de kluwen van opgaven rond, zeg grondstoffen, vervuiling, klimaatafbraak en water, is een uitweg of heldere route ver te zoeken. Niet in de laatste plaats zitten we opgesloten in een economie-opvatting waar we bijna niet buiten kunnen denken, laat staan afscheid van nemen. Het moet radicaal anders, maar hoe dan? Die vraag stellen is haar zeker niet even beantwoorden.

We zijn bezig versneld afscheid te nemen van een maatschappij zoals die is opgebouwd in de periode na de Tweede Wereldoorlog. Te lang hebben we problemen waar we weet van hadden met de mantel der onwetendheid bedekt.

De maatschappij van mijn en uw ouders, van het neoliberalisme als panacee voor alles, van laissez-faire, van de markt lost het wel op (wat de markt niet doet) is niet langer een houdbaar concept. De gul beschikbare Ruttiliaanse miljardenlapmiddelen zijn geen oplossing voor de vraagstukken waar we voor staan, zoals water, stikstof en klimaat. Maar, terwijl we moeten loslaten en afbouwen zijn we niet op weg naar een helder nieuw concept. En daarin zit de grote lastigheid van deze tijd. We hebben geen heldere stip op de horizon, een gedeeld frame of bindend verhaal. Dat betekent dat we elkaar moeten toestaan veel meer te zoeken, prutsen en proberen. Maar ook veel meer te falen.

Hypothetische stip

Ergens is wel een hypothetische stip op de horizon be-

noemd als het streven naar een duurzame en circulaire economie.

Dat is wel een lastige. Want voor veel mensen, bedrijven, werknemers, burgers en politici heeft dit geen concrete betekenis en zet niet aan tot dingen anders doen. Zeker, het zijn brede en uitdagende concepten die maar deels de opgave dekken en ook nog eens onder de voorwaarde dat we ernaar gaan handelen. Perfecte 'greenwashing' ligt hier immers al te vaak op de loer. En dwars daar doorheen blijven vooraanstaande economen roepen dat zoiets alleen maar kan met (groene) groei. Meer recyclen en de vraagstukken zijn opgelost, maar komen we er zo wel? Moeten we niet, hoe lastig ook, veel dieper graven – kijken naar onze economische uitgangspunten en aannames, naar hoe we komen tot andere vormen van collectieve waardecreatie. Samen werken aan collectieve businessmodellen. Met als gevolg een andere verdeling van rollen, van verantwoordelijkheden en risico's en niet zelden een radicaal andere opvatting over wat van waarde is. Want wat van waarde is, is in onze maatschappij verworden tot

Bekijk profiel

© COPYRIGHT CLEARED

Jan Jonker is emeritus hoogleraar Duurzaam Ondernemen aan de Radboud Universiteit, Nijmegen (NL) en voor het leven op deze leeropdracht benoemd. Zijn werk richt zich op welhaast activistisch bijdragen aan een andere economie, vormgegeven op basis van nieuwe vormen van waardecreatie rond duurzaamheid, sociale inclusie en circulariteit. Basis zijn voor hem de 'trage' trends die de economie én de maatschappij vormen. Hij is gespecialiseerd in nieuwe businessmodellen, strategie en transitiedenken. Werkt in binnen- en buitenland. Bevolgen spreker in vier talen.

het moneteriseren van alles wat we hebben, kennen of zijn. En als dat niet kan, telt het niet.

'Het roer moet om, en daar zijn we nog wel even mee bezig'

Denken over veranderen

In dat streven naar een andere, duurzame en circulaire economie moet er één op één en doorlopend een verbinding komen met denken over veranderen. Niet alleen in organisaties, maar veel meer of juist tussen organisaties, gericht op waardenketens, netwerken en kringlopen. Duurzaamheid en circulariteit moeten verbonden worden met interorganisatorische opgaven die zij vertegenwoordigen. Dat betekent (leren) loslaten en met elkaar inzetten op transformatie en transitie. De vraag is wel of we mentaal en conceptueel zijn toegerust voor de aard van de verandering waar we aan willen werken. Maar dat zullen we onderweg wel ontdekken. Maar er is geen keus dan al werkend de weg ontdekken hoe het kan, hoe het moet. Teruggaan kan niet. De economie van gisteren is geen oplossing voor de complexe en verweven vraagstukken van vandaag. Dat betekent dat we vol moeten inzetten op duurzaam én circulair organiseren zowel in als tussen organisaties. We hebben geen andere keuze. En ja, dat doet pijn. En daar op inzetten is niet een keuze voor even, maar voor meerdere decennia. Nee leuker is het niet te maken. Het roer moet om en daar zijn we nog wel even mee bezig." 🗣️